

0+

"Поро пиалан улыт яндар шўман-влак:
нуно Юмым ужыт" (Мф. 5:8).

ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК

2013 ий март
годсек лектеш.

МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 12-шо (104) №, 2021 ий декабрь

Йошкар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший митрополит Иоаннын благословитлымыже почеш

САЛАМЛЕНА!

**РУШ ПРАВОСЛАВНЫЙ
ЧЕРКЫН ПРЕДСТОЯТЕЛЬЖЕ
МОСКОН ДА УЛО РУСЬЫН
СВЯТЕЙШИЙ ПАТРИАРХШЕ КИРИЛЛ
20 НОЯБРЬШТЕ 75 ИЙЫМ ТЕМЕН.**

Святой Шўлышын виктарымыж дене тудо, шкенжым чаманыде, куштылго огыл ыресшым нумалеш – уло вийжым да мастарлыкшым Черке пашалан пуа, Господьын тудлан ўшанен кучыктымо кўтўжым Евангелийын туныктымыж почеш утаралтмаш корно дене пенгыдын нангая. 2009 ий февральшыште Патриарх престолыш шогалмыж деч вара Христослан служитлыме пашаже ятыр пачаш шукемын.

Святейший Патриарх Кирилл республикиштынат лийын. 2016 ий 12 июнышто тудо Йошкар-Олан да Марий Элын епархийжын у Благовещенский кафедральный соборжым святитлыме кугу чиным вуйлатен. Проповедьшым тўналме годым марла пелештен, тыге Марий мландыште илыше калыкым пагалымыжым ончыктен.

А 2017 ий 6 октябрьшыште Руш Православный Черкын Священный Синодшо Марий Эл Республикыште кок: Йошкар-Ола, тыгак Волжск ден Шернур – епархий гыч шогышо Марий митрополийым ыштыме нерген пунчалым луктын. 4 ноябрьшыште, Юмын Аван Казанский иконыжын пайремже кечын, Святейший Патриарх Кирилл Моско Кремльын Успенский соборыштыжо Йошкар-Олан да Марий

Элын архиепископшо Иоанным митрополит саныш шогалтен. А 18 ноябрьшыште тудо Моско Донской ставропигиальный монастырьшыште архимандрит Феофаным (Данченковым) Волжск ден Шернурын епископышкыжо шогалтыме хиротонийым эртарен.

Марий митрополийын духовенствыж ден прихожанже-влак Святейший Патриархым уло кумылын Шочмо кечыже да Россиянын эн кўкшў наградыжым – святой апостол Андрей Первозванныйнын орденжым – сулымыж дене саламлат, пенгыде тазалыкым, вий-куатым, шўм-чон куаным, сенымашым тыланат. Христос Черкым чапландарен илыме пашаштыже тек Господь полшен шога!

Руш Православный Черкын Предстоятельжын лўмгечыже кечын Йошкар-Олан да Марий Элын митрополитше Иоаннын благословитлымыж почеш Марий кундемысе храмлаште эртыше Литургийлаште Святейший Патриархнан тазалыкше верч Юмылан кумалме, тачысе саманыште мыланна тыгай кугу Первосвятительым пуымыжлан Господь Иисус Христослан тауштымо молебным служитлыме, тыгак Святейший Патриарх Кирилл лўмеш многолетием мурымо.

Святейший Патриархна, кужу курыман лий!

Архистратиг Михаил ден Пылпомышысо Акапдыме Куат-влакын погынышт 21 ноябрьште палемдалтеш. Ты кечын Йошкар-Олан да Марий Элын митрополитше Иоанн Благовещенский кафедральный соборышто Юмын литургийым эртарен.

Митрополит дене пырля Йошкар-Оласе епархиальный управленийын секретарже иеромонах Серафим Пасанаев, соборын ключарже протоиерей Сергей Поглазов, соборын клирикше-шамыч иерей Александр Коваль ден протоиерей Михаил Козловский служитленыт. Татьяна Чернова ден Надежда Поздееван вуйлатыме «Благовест» кугу хор мураш полшен.

Литургий годым владыка Иоанн кок хиротонийым эртарен. Диакон Игорь Ковальым

священник саныш шогалтыме йўлам шуктен. Ынде иерей Игорь Йошкар-Оласе Восресенский соборышто нылле кече служитлаш тўналеш.

Евхаристий каноним лудмо деч вара митрополит Иоанн иподиакон Алексей Ершовым диакон саныш шогалтен. Диакон Алексей сорокоустым Благовещенский кафедральный соборышто эрта.

Йошкар-Оласе епархий пелен святой преподобномученице Елисавета лўмеш Сестричестве улмо нерген ме икмыняр гана возенна ыле. Тудын пашаенже-шамыч тений «Православная инициатива» конкурсыш ушненыт да шке проектышт дене грантым сего налыныт. Ынде «Надежда» манын лўмдымō школышто план почеш тўрлō теме дене занятий-влак эртаралтыт. Теве Православный рўдерын тунемме классыштыже шукерте огыл «Пациент ден персоналлан лўдыкшыдымō среда» («Безопасная среда для пациента и персонала») теме дене мастер-класс лийын. Шкет шонгыен-шамычым ончаш полшышо ака-шўжар-шамыч ты гана ковид чер дене орланыше-влакым чын ончаш тунемыныт.

Йошкар-Оласе медколледжын преподавательже С.М. Курбашын вўдымō занятияштыште 20 ег лийын. Нунын кокла гыч кумытынжо аралыше костюмым чиеныт да Снежана Мавлитбаевнан туныктымыш почеш мом кузе чын ышташ кўлмым практикыште ончыктеныт. Черле егланат полшен керташ, тыгодым шке тазалыкланат энгекеым ышташ огыл манын, чылажымат сайын палыман.

Тыгай шинчымашым пуаш йонештарыме оборудованийым налаш да шке пашаштым палыше профессионал-шамычым туныкташ ўжаш

«Православная инициатива» конкурсын грантше почеш ойырымо шийвундо полша.

Галина ЕФРЕМОВА, милосердий ака-шўжар-шамычын вуйлатышышт.

21 ноябрьште Волжск ден Шернурын владыкыже Феофан Шернур посёлкыш миен, Архистратиг Михаил лумеш черкыште пайрем Литургийым служитлен.

Тудлан храмын настоятельже протоиерей Владимир Власов, Марисоласе Юмын Аван Леведмыже лумеш черкын настоятельже протоиерей Сергей Сильдушкин ден Волжск олесе Никольский соборын клирикше диакон Иоанн Захаров полшенит.

Литургий деч вара владыка Феофан протоиерей Епифаний Гусевлан Шарнымаш онгам почмаште лийын. Епифаний ача XIX курымышто Шернурышто илен, черкылан служитлыме пашаже да мукшым ончен моштымо мастарлыкше дене кумда Россий мучко чапланен да тыге Шернуржымат чапландарен. Владыка Феофан Шарнымаш онгам святой вуд дене святитлен.

«Православная инициатива» конкурсын грантшым сенген налше ака-шўжар-влак 19 ноябрьште паломник семын Килемар районысо Богородице-Сергиев пустыньыш миенит. Ты пörьен монастырь ожно Царевококшайскыште верланыше да совет власть жапыште шалатыме Богородице-Сергиев ўдырамаш монастырьын историйжым шуя. Тудын тўнг святыныжым – «Преподобный Сергей Радонежскийлан Юмын Аван кончымыжо» чудотворный юмонгам – Йошкар-Оласе Вознесенский собор гыч Килемар районышто чоңымо ты у обительыш 1998 ий августышто крестный ход дене намиенит.

Монастырьысе храмыште Юмын литургийым протоиерей Василий Лихачев вўден, а поро кумылын полшышо ака-шўжар-шамыч уло чон дене кумал шогенит, шукушт Святой Пырчесым подылыныт. Туныктен ойлымыж годым Василий ача нунылан илышыште да пашаште Юмын польш эре лийже манын тыланен. Службо деч вара унашамычым яндар южышто тамле кочкыш дене сийленит. Студёнок эгер воктене верланыше тиде монастырьын чоңалтме историйже дене нуным монах Никон палдарен. Верысе калык ожно ты верыште тул менге шогымым ужын, а тул менге ўмбалне – Юмын Авам. Сандене тыште обительым почаш кўлмө нерген йодышым

нўлтаныныт.

Юмылан йўрышө шўдө утла святойын мощыжо тыште уло. Монастырьын Пылпомышысо аралышыже преподобный Сергей Радонежскийын, святитель Нектарий Эгинскийын мощышт воктене шуко пареммаш лиеш. Святитель Нектарий лумеш монастырьысе храмыште ик приделым святитленит. Святой верыште кумалме да онгай экскурсий деч вара ака-шўжар-влак йыр улшо пўртўсым шымлен лектыныт. Шўм-чон куан дене темын, мўнгыш пўртылыныт.

София ТЮТИНА.

ШОЧМО КЕЧЕТ ДЕНЕ, ЕВГЕНИЙ АЧА! ГОСПОДЬ ТЫЙЫМ ЧАМАНЫЖЕ ДА АРАЛЫЖЕ!

Евгений ачам коло вич ий ончыч вашлиймем мылам духовный шочмаш дене иктак лийын. Историйлан 15 ий – тиде изи тат веле, а айдемын илышыштыже – ўмырын ужашыже. Ты жапыште школым да институтым тунем пытараш, ешым да суртым чогааш лиеш. Але мемнан батюшка семын илен, чыла шке жапым ег-шамычын чон куанышт верч пуаш да кажне кастене вакшышыш ноен йўрлаш лиеш. Вет Евгений ачан тыршымашыж дене Волжск олесе святой праведный Иоанн Кронштадский лўмеш храм ўмбалне шўртнў купол-шамыч волгалтыныт, чаг йўк уло кундемаш Юмын порылыкым шараш тўналын.

Илышнан тенгышше мучко мемнам ош корабль гай койшо ты храм нангая. Кўртнў пече дене печылен налме черке кудывечыш пуримо годым чон йывырта. Кенгежым тыште йырымваш пеледыш, а теплицылаште тўрлў пакча-саска кушкеш. Коло ий ончыч нимо тиде лийын огыл. Чылажымат ўмбач ончымаште тыглайла койшо, но кўргў куатан Евгений ачан вуйлатымыж почеш ыштыме. Тудо пастырь да духовник гына огыл, тыгак чогышо, куралше да сад-пакчазе. Тудын чылашт дене ик ойыш толын кертмыже, кажныжлан полшен моштымыжо ўрыктара, духовный келгытшым почеш. Польшым налше ег-шамычын ўшанышт пенгыдемеш.

Евгений ачаланна 12 декабрьште 80 ий темеш. Ме тудым пеш йўратена, аклена да илышыште тудын дене вашлиялтмылан Юмылан таум ыштена. Батюшкана кужу курыман лийже, ўмыржў мучкылан Юмо тудлан тазалыкым, чытымашым, уш-акыл тичмашлыкым пуыжо, чыла пашажым суапландарыже. Чоныш логалше поро ой-кагашыжлан, мемнан верч кумал шогымыжлан, чыла пашаштат эгертыш да польш улмыжлан йывыртен илена. Шке йўратымашыжым чаманыде пуымыжлан мемнан кокла гыч кажныже каласен кертеш: «Тиде мыйын Батюшкам!» Юмылан тыгак ме шкенам храм верчат таум ыштена. Чон шортмына, чыла ойгына дене тышке толына, тыныс ден ласкалыкым налына. Шочмо кечет дене, Евгений ача! Господь тыйым чаманыже да эре аралыже!

Иерей Алексей СКРЯБИН.

ЎШАНЛЕ ЙӖРАТЫМАШ

Евгений ачаланна 12 декабрьыште – 80 ий

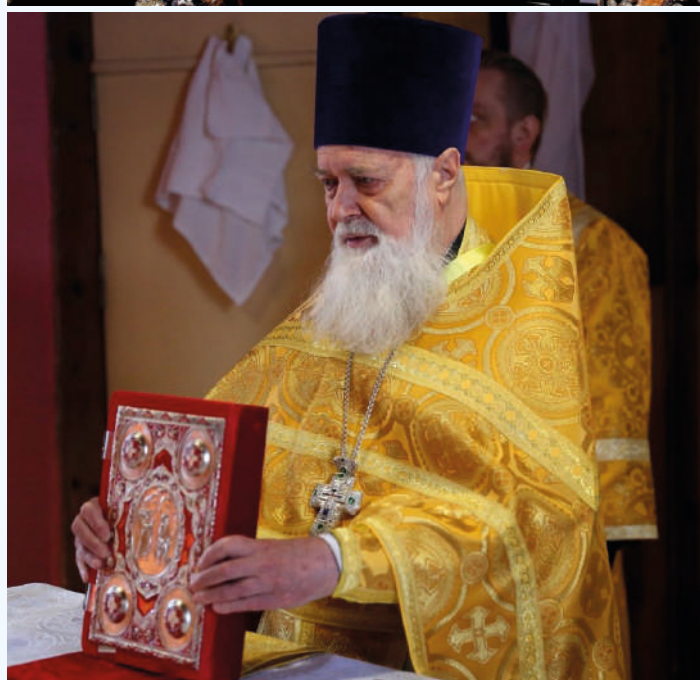
Илыш – тиде Юмын пуымо шӱлыш!
Кӧ уло чон дене Юмылан ўшана,
тудо лишыл енге-влакымат пагала,
колыштеш, йӖрата! Христосын ўшанле апостолжо
Петр христиан-влаклан возымо кокымшо
серышыштыже тыге туныктен ойлен: «Уло
вийын тыршен, ўшанымаштыда порылыкым
ончыктыза, порылыкышто – шинчымашым,
шинчымаште – шкем кучен моштымашым, шкем
кучен моштымаште – чытымым, чытымаште
– Юмым пагалымашым, Юмым пагалымаште
– иза-шольо-влакым жаплымым, иза-шольо-
влакым жаплымаште – йӖратымашым». Тыгай ег
варажым Юмын Кугыжанышлан йӖрышӧ лиеш.

Мемнан Евгений Панин ачана 12 декабрьыште
80 ийым тема. Тыгай суапле лӱмгечыже вашеш
изишак тудын илыш корныжым шарналтена.
Сибирьыште илымышт годым тудо тӱнгалтыш
школым тунем пытарен, а кыдалаш школым –
мемнан Волжск олаштына. Рвезе чоныштыжо
Юмо дек йӖратымашым нумалын, монастырьыш
кайаш шонымашыже лийын, но аваже тидлан
суапландарымашым пуэн огыл. Ава кумылым
шуктен, самырык ег Озанг олесе университетын
физмат факультетышкыже тунемаш пурен. Кӱшыл
шинчымашан специалист лиймеке, Волжск олесе
школышто да техникумышто туныктен.

Шочмо авам, лишыл ег-влакым йӖратыше
айдемым чонжо Ача Юмым йӖраташ ўжын.
Витле кум ияш лиймекеже Евгений Николаевич
тыгай ошкылым ыштен, илышыжын негызшылан
черке пашам, священник служенийым ойырен
налын. Юмым йӖратыше еглан ўшанен пуымо
эн кугу паша шукталтын – святой праведный
Иоанн Кронштадский лӱмеш храм чоҥалтын. Эн
неле пагытше ынде шенгелан кодын. Лишыл-
влакым чаманые, полшаш шонымо дене
черке йыр изирак озанлык чумырген. Ўшанле
польшкалыше-влак пакча-саскам кушташ,
чыве-лудым ончаш, моло тӱрлӧ пашам виктарен
колташ полшат. Евгений ачан вуйлатымыж дене
ме чылан тыште мӱкш еш семын икте-весым
пагален, ваш энгертен илена.

Храмнан настоятельжым, йӖратыме
протоиерей Евгений Панин ачанам, чапле
лӱмгечыж дене шокшын саламлена, кужу ўмырым,
порылыкым, ласкалыкым, куаным, ўшанлыкым,
ваш умылымашым уло шӱм дене тыланена. Кужу
куруман лийза!

**Чыла прихожан-влак лӱм дене староста
В.В.Ларина, бухгалтер Т.В.Ефремова,
старейшина Т.Я.Землянова, храмын пашаенже
Т.П.Краснова.**

ЯЗЫКЫМ КАСАРЫМЕ ТАИНСТВЕ АЙДЕМЫЛАН МОМ ПУА?

1-ше йодыш: Святой Православный Черкын шым таинствыже уло. Тиде – тынеш пурымаш (крещение), тамле пушан үй дене шұрымаш (миропомазание), Святой Пырчесым подылмаш (евхаристия але причащение), сулыкым касарымаш (покаяние), священникыш шогалтымаш (священство), венчаялтмаш, елеосвящение. Тынеш пурымашым, сулыкым касарымашым да Святой Пырчесым подылмашым Иисус Христос Шкежак ойлен коден. Нине Таинстве нерген У Сугынышто возымо, а молыжо Черкын преданийлаштыже вашлиялтыт. Таче сулыкым касарыме таинстве (Таинство Покаяния) нерген ойлаш тўнгалына. Эн ончыч тидым рашемдыме шуэш: молан нине черке обряд-влакым «Таинство» маныт?

Вашмут: Мланде үмбалне кўчык үмырнам сайын эртараш да курымашлык куанле илышыш пураш манын Христос Юмо мыланна шым таинством коден. Священникын нине йўлам шуктымыж гоч Юмо шинчалан койдымын Шке полша. Чынара каласаш гын, Шке благодатьше дене Тудо Шке чыла шукта. Тидым айдемылан мучаш марте умылен шукташат огеш лий, сандене нуным «Таинстве» маныт.

2-шо йодыш: Языкым касарыме таинстве айдемылан мом пуа? Молан сулыкым касарыман?

Вашмут: Мыланна Пылпомыш Ачана 10 кўштымашым пуэн. Южышт шонат: илыш тугакат неле, ну молан эше тиде законжо кўлеш? Кө тудым шуктен кертеш? Нине кўштымаш-влак – фундаментальный, мланде үмбалне илышым пуышо, йоратымаш закон улыт. Нуным шуктен шогышо ег кумыл шупшмашыж дене, койыш-шоктышыж дене Юмо дек лишемеш, да курымаш пиалыш шуын кертеш. Но чаманаш логалеш, ме иктыжат тўрысnek нине заповедьыште шоген

огына керт. Чўчкыдынак нуным пудыртена, южгунам язык вынемыш шунгалтына. Ме шке куат дене тиде вынем гыч лектын она керт, келгышкырак да келгышкырак волена. Южо ег вольык уровеныш волен кая. Мемнам йоратымыже верч Юмо мыланна языкым касарыме таинством пуэн. Христос Юмо апостол Петрлан тыге каласен: «Мый тыланет Пылпомыш Кугыжанышын сравоchо-влакым пуэм. Мом тый мланде үмбалне пидат, пылпомыштат пидме лиеш, мом мланде үмбалне рудет, пылпомыштат рудымо лиеш» (Мф.16;19). Южо сулыкнам йўкын ойлаш веле огыл, шарналташат лўдына. Вет тудо моткоч шучко. А кунам тудым кудалтыме, проститлыме, адакат куан мемнан дек пўртылеш, илыме шуэш.

Йонгылыш пашам ыштымыжлан «Проститле» манын мийыше эргылан ача мынар куана, Пылпомышысо Ачанат сулыкшо верч окынен шортшо ег верч шуко пачаш утларак куана. Языкым касарыме таинстве мемнан үмбач сулыкын нелытшым налын кудалта, чоннам яндарым ышта, уш-акылнам волгалтара. «Запрещённый плод сладок» марлаже – «Сулык пижедылше». Сулыкым чўчкыдынак касарен, Причастийым подылмо дене сулыкын кепшылжым лшкыдемден да осалын куатшым сенген керттына.

3-шо йодыш: Кажне языкым касарымашым Юмо дек кўзыктышө тошкалтыш дене тагастараш лиеш. Вет языкым касарыме, вара адак мондалтше моло сай огыл паша ден койыш-шоктыш-влак ушышто почылтыт. Лач тидыже Господь Юмын полшымо дене ышталтеш. Юмо эн ончыч кугурак сулык-влакым почеш, а вара изирак язык-влакым ужаш полша, тыге айдемын шўм-чон кумылжо яндарештеш.

Вашмут: Туге. Пўрышө Юмо мемнам

тошкалтыш дене кўзыктымө семын Пылпомышыш нөлта. Икымше гана исповедьыш толшо ег языкшымат ойлен ок сенге, чонжо кўэмалтын. Вес гана кугурак сулыкшым шарналта. Эр-кас молитва, канон-влакым лудмо дене, Священный Возымашым шымлен лудмо дене айдеме шке ўмбалныже касарен пытарыдыме осал пашам, ситыдымашым ужаш тўналеш. Тидын деч вара гына айдеме помыжалтеш да Юмо деч утаралтмашым уло кумылын сўрвалаш тўналеш. Тунам тудын шўм-чонжо гыч «Юмо серлаге», «Господи помилуй» мут-влак шке лектыт. Тыгай ег Юмым кычалаш тўналеш.

4-ше йодыш: Ме умылена йонгылыш пашанам, Юмын сугыньжым пудыртен илымынамат сайын палена, но койыш-шоктышнам, илышнам вашталташ огына тырше. Айдеме языкшым касараш коштеш гынат, шкенжым вашталташ огешат шоналте.

Вашмут: Чынжымак, енын ситыдымашыжым ужаш, тудым тўрлаш нимат йөсө огыл, а шкем вашталташ чот неле паша. Утаралтме корныш шогалаш манын эн ончычак шке сулыкнам ужын мошташ кўлеш. Кажне енын ўмбалныже шкем йоратыме койыш (эгоизм) уло. Тудо осал пашанам койдымым ыштынеже, шкенжым чыныш лукнеже. Мемнан Туныктышына Христос тыге ойла: «Молан тый лишылетын шинчаштыже шўкым ужат, а шкендыныште пырням от шиж? Але шкендын шинчаштет пырня улмо ўмбач кузе лишылетлан «Ане мый тыйын шинчат гыч шўкым луктам» манын каласет? Сайла кояш тўчышө! Ондак шке шинчат гыч пырням лук, вара веле лишылетын шинчаж гыч шўкым кузе лукташ ужат» (Мф.7:3-5).

Ме чылан гаяк тиде чер дене орланена. Сандене тудо языкшыкак адак пурена. Тиде вынем гыч лекташ йөн уло мо? Уло! Евангелийыште Христос ойла: «Пылпомыш Кугыжаныш вий дене налалтеш» (Мф.11:12). Кумыл шупшмо ваштареш пенгыдын шогышо-влак, тўрлө алгаштарымаш дене кредалше-влак сенгышыш лектыт да Пылпомыш Кугыжанышыш пурат. Но тидым палыман: Юмын порылыкшо деч посна тидым ышташ огеш лий. Сандене эрденат, кастенат, кунам жап шуэш – Юмым сўрвалыман.

5-ше йодыш: Юмо деч языкнам ужын мошташ йодын кумалман, очыни. Вет святой апостол Иоанн тыге возен: «Языкна уке манын ойлена гын, ме шкенам шке ондалена, да мемнан чоныштына чын уке. Ме шкенам языкнам почын каласена гын, Юмо, ўшанле да чын улешат, мемнан языкнам кудалта да мемнам кеч-могай чын огыл деч эрыкта».

Вашмут: Ме чыланат Юмын йочаже улына, тынеш пурышо-влак ойырен налме йочаже улыт. Юмо мемнам покаяний гоч языкын нелын пызырмыж деч утарынеже. Вет языкым ыштыше ег языкын кулжо лиеш. Илышыште ме тидым чўчкыдын ужына: сулыкым касарен, исповедь гоч эртыше ег ласкан шўлалта, вашлиялтше нелылык-влак тудын деч корангыт. Юмо дене сўрасымылан Юмын порылыкшо мемнам уэмда, тазалыкым,

порын илаш куатым пуа. Эн тўнжө, курымашлык илышыш, Юмын Кугыжанышыш пураш капкам почеш. Чаманен каласаш логалеш, тынеш пураш ег-влак талышнен толыт, заповедь почеш илаш Юмын ончылно мутым пуат. Жап эртымек, христианин званийыштым мондат. Кўдырчө рашкалта гын, онгыштым изиш ыреслат да адак шке пашашкышт шуын пижыт. Ег-влак тидым огыт умыло, а священник пала: шуко енге вес тўняш сулык касарыде кая. Пылпомыш Кугыжа ончылно Судышто нунылан кузе шоген сенгыман? Шинчавўд йөре Христос Юмын мутшым гына ушештараш кодаш: «Орлыкышто илыше да нелым ужшо-шамыч, чылан Мый декаем толза, Мый тендам тынысландарем» (Мф.11:28).

6-шо йодыш: Языкым касарымаш таинстве Тошто Сугыньыштат лийын?

Вашмут: Тошто Сугынь жапыште ег-влакын, калыкын сулык касарымым Юмо Шке тўрлен. Калыкым Ной сулыкым касараш кужу жап ўжын. Тудым колыштын огытыл да Кугу вўд ик еш деч молым чылаштым пытарен. Ниневия кугу олалан пророк Иона ола пытышашлык нерген Юмын мутшым увертарен. Тушто илыше-влак пўтым кучен, Юмылан кумалын, осал пашашт верч өкынен Юмын кумылжым савыреныт да илыше кодыныт.

У Сугынь жапыштат пророк да Ончыч толшо Иоанн языкым касарен, Иордан эгереш тынеш пуртен. Мемнан Господь Христос Юмына Шке туныктен каласыме мутшым тыге тўналын: «Жап шуын, Юмын кугыжаныш ынде лишемын. Языкым касарыктен Юмо дека савырныза да Евангелийлан ўшаныза!»

МЫЛАННАТ ТИДЕ ЎЖМАШЫМ КОЛДЕ КОДАШ ОГЫЛ ЫЛЕ.

РОССИЙЫН ПАТЫРЛЕ ЭРГЫЖЕ, ПОДВИГЕТ КУРЫМАШ

Касвелым толшо тушман-влакым
сарзе вий дене сенгыше, а эрвелым
сенгаш лийдыме тутан гай толшо монгол-
влак деч элнам шке көргө куатше дене
авырыше святой Александр Невскийын
подвигше Руш мландым да православный
верам арален коден.

Кумдан палыме историк В.Н. Татищев шке шымлымаштыже тыге палемден: ончыкылык князь Александр Невский 1221 ий 13 майыште Переславль-Залесский олаште шочын. Тудо кугу князь Ярослав Всеволодовичын эргыже лийын, тале кугезыже кокла гыч шуко святой енг лектын. Ачаже тудлан Новгород олам пуэн, сандене 16 ияш улмыж годымак вуйлатыше князь лийын, тукымжо деч порылыклан да чын илаш тунемын. Тунам руш мландым шуко тушман шыгыремден. 1238 ийыште Новгород лишке хан Батый толын, но вара Козельск могырыш савырнен. Новгород ден Псков мландым сенген налаш Ливон рыцарь-влак вангеныт.

Швед король католик верам шарышаш верч руш мландыш керылт пурен, шке флотшо дене Ижора энерын Неваш йоген пуримо марте толын да самырык князь Александрлан каласаш кўштен: «Кертат гын, аралалт, мый тыйын мландыштет улам». Князь шке дружиныжлан ойлен: «Мешукын огынал, Юмо шукын улшо дене огыл, а чын улшо-влак пелен». Кредалмаш деч ончык сай шижтарынам лийын. 14 гыч 15 июль йўдым Нева воктене Пелгусий (тынеш пуримо деч вара – Филипп) лўман ижор сарзе оролен шоген. Эрвелеш тудо энерыште пуш ийме йўкым колын. Ала тушман-влак улыт манын, туткын эскерен. Пушышто кок волгыдо витязь шоген, чурийышт иконышто ужмо святой Борис ден Глебын гай улмаш. Кугуракше ойлен: «Глеб шольо, ончык каяш кўштö. Мемнан тукым Александрлан полшаш кўлеш». Пелгусий пеш чот öрын, мо ужмыжым князьлан каласаш вашкен. Князьын кугу войскаже лийын огыл, тудо Юмын полышлан ўшанен: 1240 ий 15 июльышто шке дружиныж дене швед-влак деке вучыдымын миен лектын, шуко чотан войскаштым кырен шалатен. Александрым тылеч вара Невский манаш тўналыныт. Новгородыш пöртылмек, тудо Софийысе храмыште Господь Юмылан таум ыштен кумалын.

Новгородысо бояр-влак шке эрыкышт дене илаш тунемыныт. Неле жапыште олам вуйлаташ

князьым ўжыныт, а тыныс годым князь кид йымач лекташ вашкеныт, шке «вече» законышт почеш иленит. 1240 ийыштат тыгак лийын: сенгымаш дене пöртылшö Александрым калыкын йöратен вашлиймыже бояр-шамычым лўдыктен. Нуно князь ваштареш тумам нöлталыныт, сандене тудо шке ешыж дене Переяславль олаш каен.

Тиде жапыште немыч рыцарь-влак Изборск олам сенген налыныт, Новгород мландеш Копорье крепостыым чоҥеныт, Новгород деке 30 уштыш лишке толыныт. Олам вуйлаташ эргыжым колтыжо манын, новгород калык адак кугу князь Ярослав Всеволодовичым сöрвален. Александр мяш келшен огыл, сандене самырык Андрей шольыжым колтеныт. Но тудыжо тушманым чактарен кертын огылат, Александр Невскийым сöрвален ўжаш архиепископ Спиридоном йодын. Князь архиепископын мутшым колыштын, Новгородыш пöртылын, тыште угыч дружиным поген, Копорье крепостыым шалатен, немыч-шамычым чактарен, но Ливон орденым мучаш марте кырен шалатен кертын огыл. Немыч рыцарь-влак Псковым налыныт да моктаненыт: «Славян-шамыч мыланна йозак тўлаш гына йöрат, моылан нимолан огыт йöрö».

Псков олам князь Александр утарен, шке отрядше дене тушманын мландышкыже пурен, вара Чудь ерым вончен, руш мландылан шотлалтше сереш чарнен. Ливон орденын магистрже пеш кугу войскам чумырен. Шке вийыштан ўшанен, немыч-влак кугешнен толыныт, но шукышт тышан вуйыштым пыштеныт. 1242 ий 5 апрельыште Чудь ерыште эртыше кугу кредалмаш историйыш «Ледовое побоище» лўм дене пурен да курымашлык шарнымашеш кодын. Эн неле кредалмаш годым руш сарзе-влак каваште нунылан полшышо волгыдо суксо-влакым ужыныт. Псков олаш сенгымаш дене пöртылмышт годым калык нуным хоругвь да моктымо муро дене вашлийын. «Тиде утарымашым мондеда гын, те Египет гыч нуным лукшо да ир мландыште нуным пукшышо Господь Юмын мондышо

еврей-влак гай лийыда», – ойлен Александр Невский олесе калыклан.

Немыч-влак тунам Псков, Луга да водь мландым сепен налаш шонымышт деч шөрленит да тынысым йодыныт гын, Новгород мландым толаш Литва гыч ик отряд почеш весе керылт пуреныт. Александр Невский шке дружиниж дене нуным Жизца ер воктене кырен шалатен. Опкынланен толышо-влак шолыштво погыштымат чыла йомдареныт, шкешт нерген мӱнгышт миен каласашат нигӱ кодын огыл.

Князь Александрын ачаже – кугу князь Ярослав Всеволодович – 1246 ийыште Ордан рӱдӱ олашыже колден. Ты марте тудо руш мланде верч хан ончылно мутым кучен, а ынде чылажат вашталтын. Кугукнязь престолым тудын Святослав шольыжлан пуат. Ачаж олмеш тиде верым князь Александрын Андрей шольыжо налнеже улмаш, сандене Ордаш шке кумылын каен. А изажлан тушко мияш хан Батый шке шӱден, тыге ойлен: «Юмо мыйын йол йымакем шуко калыкым пыштен, тый гына мыланем вуетым ынет савемо? Шке мландетым арален кодынет гын, вуетым саваш тол». Тиде кӱштымашым шукташ неле улмаш гынат, князь Александр шонен моштышо лийын, сандене корныш тарванен. Ордаш кайыше енгым колаш кайыше енг семын ужатеныт, вет нунын юмыштлан вуйым саваш кӱндымӱ икмыняр руш князьым тушто пуштыныт. Монгол-влакын йулаштым князь Александр шуктен огыл: «Мый христиан улам, Кумытло ик Юмылан, Ачалан, Эргылан, Святой Шӱлышлан, кумалам», – манын. Лӱддымылыкшым ужын, Батый тудын илышыжым арален коден, но изак-шоляк князь-шамыч нерген йодышым шке ончен огыл, нуным кугу хан деке колден. Мӱндыр Монголийыш, Каракорум олаш, пырля кайыше енг возен: «Йӱмӱ шуын, шужен, кылмен да ноен орланымна нерген мут дене каласен мошташат ок лий». Монгол хан Александрлан Киевын князьше, а Андрейлан Владимирын князьше лияш ярлыкым пуэн. Киевын тунам лӱмжӱ гына лийын, а олаже чылт шалатыме улмаш, сандене Александр уэш Новгородыш пӱртылын.

Католик-шамыч руш калык коклаш шке вераштым чоялык дене пурташ шоненыт. Рим ола гыч Иннокентий IV кок кардиналжым Александр Невский дек шояк серыш дене колден, пуйто Ярослав ачаже Ордаште улмыж годым католик верам налаш кӱнен, но колымыжлан кӱра шонымыжым шуктен кертын огыл. «Чыла католик князь коклаште ме тыйым эн пагалымылан шотлаш да тыйын чапет верч тыршаш тӱнгалына», – возен тудо.

– Шкенан веран историйжым ме тӱнгалтыш гыч Христос шочмо марте да Христос шочмо гыч

кызытсе жап марте пеш сайын палена; молан мыланна у таныклыше-шамыч кӱлыт? – каласен Александр Невский.

1252 ийыште монгол-влак адак Владимир мландым толеныт. Амалже тыгай лийын: тышке шке изажын Андрей эргыжым кугу князьлан шындымылан князь Святослав ӱпкелалт коштын да тудын нерген ханын енгже-шамычлан шоям ойлен. Андрейлан Швецийыш шумеш шылын каяш логалын. Руш мландым арален кодышаш верч Александр Невскийлан адак Ордаш каяш кӱлын. Тунам ярлык пуымо йодышым шонго хан Батыйын Сартак эргыже ончен да Александрлан Владимир княжествым пуэн. Калык тудым йывыртен вашлийын. Ончыкыжым тынысын илаш манын, кӱчык жапыште немыч-шамыч деч Псковым арален налаш, швед-шамычым уэш чактараш, а Норвегий дене тыныс илыш нерген ойпидышым ышташ кӱлын.

Ордаште Берке лӱман у хан лийын. Руш мландыште шукрыак йозакым погаш шонен, тыште переписьым эртараш кӱштен. Тидлан кӱра калык пудыранен, эн чотшо Новгород олаште торешланеныт. Монголийыш коштымж годым князь Александр Ордан мучашдыме улмыжым ужын, тушеч эшеат кугу лӱдыкшӱ толын керттым пален. Руш калыкым арален кодышаш верч тудо уэш кок гана Ордаш коштын, тынысын илышаш верч ханым сӱрвален. Кугу князь ты неле йодышым шуктен кертын, но тазалыкше лунчырген. 1263 ий шыжым Орда гыч пӱртылмыж годым чот черланен, колышашым шижын, Городец олесе монастырьыште Алексий лӱм дене схимонах постригым налын да ноябрь кыдалне колден. Капшым Владимир олаш конденыт, Юмын Аван Шочмыж лӱмеш монастыреш тоеныт. 117 ий эртымеке, 7 гыч 8 сентябрь йӱдым ты черкын пономарыже сорта-влакын шкеак чӱкталтымштым ужын. Алтарь гыч кок старец лектын да, Александр Невскийын шӱгарже дек миен, каласен: «Князь, кысел, йот тушманын шыгыремдыме шке уныкатлан полшаш вашке». Князь шӱгарже гыч кыселын да шинчалан койдымо лийын. Тиде кончымаш Куликово пасушто Димитрий Донскойын сенгымж деч ончыч лийын.

Чудо нерген уверым Москон митрополитшылан увертареныт. Тудо Владимирыш толын да Александр Невскийын шӱгаржым почаш кӱштен. Святой енгын капше шӱйын огыл, тичмаш да яндар лийын. Тылеч вара капше черке кӱргыштӱ аралалтын, 1491 ийысе пожар годымат тичмашак кодын.

Кугу князь Александр Невскийым святой ликыш 1547 ийыште пуртеныт. 1552 ийыште Озан олам налаш кайымыж годым Иван Грозный тиде черкыште молебеным служитлен. Кунам Аркадий лӱман польшкалышыжын черле кидше вучыдымын князьын колоткашкыже тӱкнен, кидше паремын. Тӱрлӱ чудо да кончымаш-влак ятыр лийыныт. Петр I кугыжа Нева вӱд воктене олам чогаш тӱнгалын да тиде энгерын лӱмжым нумалше князьын святой капшым лӱмын чонымо Александр-Невский монастырьыш кондыктен. Святой князьын капшым тиде лаврыш священник-влак 1724 ий 30 август (12 сентябрь) кечын нумал пуртеныт. Новгородысо дружиниж дене швед-шамычым кырен шалатыме вереш чонымо ты монастырьыште святой кугу князь Александр Невскийын капше таче мартеат кана.

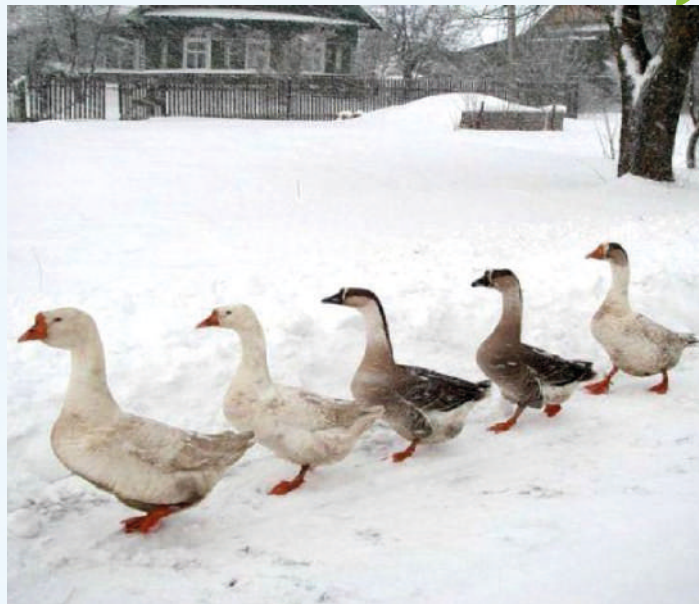
СОКЫР ТҮТАН ГЫЧ ЛУКМЕТЛАН ТАУ!

Ик селасе түр пörтыштö пörъен ешыж дене илен. Тудо Юмылан ўшанен огыл, ўшаныше-влакымат игылтын: «Жапым арам эртарен, черкыш коштыда», – манын. Марийжын тыгай улмыжым шотыш налде, пелашыже Юмылан ўшанен, йоча-влакымат ўшан дене куштен.

Икана озавате кас службыш тарванен, марийжым пырля каяш ўжын. Тиде кастене Христосын Шочмыж нерген проповедьым лудшаш улыт улмаш. Пörъен, мутат уке, тореш лийын. «Мом тушто ойлаш тўнгалыт – чылажат йомак! – каласен тудо. – Тыгай кугу, чыла ыштен кертше Юмылан Шкенжым тынаре ўлыкö шындаш молан кўлын? Айдеме сыным налын, Мланде ўмбаке волаш төчен, ужат? Тидыже вет воштылтыш!»

Ватыж ден йочаже-влак лектын кайымышт деч вара ик жап гыч пургыжыктыш тўнгалын. Пörъен конга деке лишкырак шинчын да тыге касым эртараш шонен. Трук окна яндашке ала-мо керылтын. Пörъен окна деке лишемын, но нимом ужын огыл, лач мардеж лумым кертмын пўтырен. Пургыжыктыш лыпланымеке, мо тыге керылтым умылаш манын, пörъен кудывечыш лектын. Пörт воктенысе пасушто ир лудо тўшкам ужын. Очыни, шокшо элыш чонгештышыштла тўтаныш логалыныт да корным йомдареныт, сандене нунылан мландываке волашышт верештын. Кайык-влак тургыжланен чонгештылыныт. Нунын кокла гыч иктыже, окнаш керылтын, йўкым пуэн докан.

«Шужен, кылмен колат вет», – чаманен нуным сурт оза. Полшаш шонен, леваш омсажым комдык почын шынден. Кайык-влак ужыт да тушко ыраш пурат, шонен. Но ир лудо-влак пуйто омсам ужынат огытыл, шулдырыштым лупшен, тугакак пörдыныт. Пörъен шке комбыжо-влакым кычкырыме семын нуным ўжын толашен, но кайык-влак, лўдын, торашкырак гына каеныт. Тунам пörъен пörт гыч кинде шултышым луктын да, тыгыдын каткален, леваш могырышкыла корным ыштен кышкен. Тидат полшен огыл. «Молан почешем огыт тол?! Левашыште гына кылмен колымо деч утаралт кертытыс! Тидымат огыт умыло мо?» – чон йöсыж дене йўкын

пелештен пörъен.

Тыгодым трук ушышкыжо шонемаш толын керылтын: «Ир лудо лийшаш да, коклашкышт ушнен, корным ончыктышаш ыле!» Да шонемашыжлан моткочак куанен, вет кайык айдеме почеш огыл, а шкеж гаяк кайык почеш гына кая. Тунам вўтаж гыч ик комбыжым писын кучен луктын да ир лудо коклаш колтен. Комбо ты тўшка гыч корангын, леваш могырыш ошкылын. Ормаш: ир лудо-шамычат почешыже тарваненыт.

Пörъен нуным öрдыж гыч шып ончен шоген. Адакат вуйыштыжо шангысе шонемаш йонгалтын: «Ир лудо лийшаш да, коклашкышт ушнен, корным ончыктышаш ыле!» Вара шкенжынак вес ойжо толын пернен: «Тыгай кугу, чыла ыштен кертше Юмылан Шкенжым тынаре ўлыкö шындаш молан кўлын? Айдеме сыным налын, Мланде ўмбаке волаш төчен, ужат? Тидыже вет воштылтыш!» Пörъенгын пуйто шинчаже почылтын: «Теве кузе улмаш! Мыйже вет кызыт Юмын ыштымым шуктышым! Меат нине ир лудо гаяк сокыр, йомшо лийынна. Сандене Юмо Шке Эргыжым айдеме-влак коклаш айдеме тўс дене колтен. Айдеме тукумлан чын корным ончыкташ, пытыме деч утараш!»

Тыгай шоныш пörъенгын чонышкыжо ласкалыкым пуртен, молан Христос толмым умылен да, лумыш сукалтен шинчын, илышыштыже икымше гына икымше молитвам пелештен: «Господь, айдеме сыным налын, мландываке толметлан да мыйым сокыр тўтан гыч лукметлан тау!»

“ШҮМ-ЧОН ИЗОЛЫК” МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ

Учредитель: “Руш Православный Черкын Йошкар-Оласе да Марий Элысе епархийже (Московский Патриархат)” религиозный организация.

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Марий Эл, свидетельство о регистрации ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Тираж: 1500 экз. Формат - А-4-12.

Журнал легке жап - 1.12.2021 ий.

0+ - знак информационной продукции согласно ФЗ от 29.12.2010 г. №436-ФЗ.

Журналым редакцийште погымо да верстатлыме, «Куранты» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Адресше: 429029, Татарстан, Казань, Сибирский тракт урем, 34, 14 корпус, 42-шо пöлем.

Редакцийын да издательын адресышт: 424000, Йошкар-Ола, Вознесенский урем, 81, 224-ше пöлем.

Тел.: (88362) 45-39-54.

E-mail: marlagazet@mail.ru

Тўг редактор: Н.В. Чузаев (протоиерей).

Редакционный совет: И.А. Сапаев, Д.В. Смирнов, А.Н. Таныгина, А.П. Чемякова, А.В. Эманова.

Компьютер дене келыштарыше: Д.В. Смирнов.

Ак - кутырен келшыме почеш. Авторын да редакцийын шонемашышт түрлö лийын кертыт. Серыш-влак мöнгеш огыт колталт.

**РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ЖУРНАЛЫМ ШАЛА
КЫШКЫЛТАШ ОГЫЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!**

ДЕКАБРЬ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

ПН	6	13	20	27
ВТ	7	14	21	28
СР	1	8	15	22
ЧТ	2	9	16	23
ПТ	3	10	17	24
СБ	4	11	18	25
ВС	5	12	19	26

- дни особого поминовения усопших
 - сплошные седмицы
 - постные дни
 - разрешение на пищу без растительного масла
 - разрешение на рыбу
 - разреш. на растит. масло
 - разрешение на вино
 - разрешение на икру рыбы
 - полное воздерж. от пищи

2 – Москосо святитель Филаретын кечыже.

4 – Юмын Шочыктышо Эн Святой Ёдырым храмыш пуртымо кече.

6 – Святой благоверный

кугу князь Александр Невскийын кечыже.

7 – Чот орланыше Екатеринан кечыже.

10 – Юмын Аван «Знамение» иконыжын кечыже.

11 – Священномученик Серафим Чичагов митрополитын кечыже.

13 – Святой апостол Андрей Первозванныйын кечыже.

17 – Чот орланыше Варваран кечыже. *Йошкар-Оласе Серафим Саровский лумеш храмысе улыл приделын пайремже.*

18 – Преподобный Савва Освященный ден Озангысе

святитель Гурийын кечышт. 19 – Святитель Николай Чудотворецын кечыже.

Волжск оласе соборын да Звенигово оласе, Куженер, Мариец, Сурок поселкыласе, Актаюж, Кожласола, Микряково селаласе храм-влакын пайремышт.

22 – Юмын Аван «Вучыдымо Куан» иконыжын кечыже.

23 – Белгородысо святитель Иоасафын кечыже.

25 – Святитель Спиридон Тримифунтскийын кечыже.

31 – Праведный Симеон Верхотурскийын кечыже.

АЙДЕМЫН ЧОНЖО – ХРИСТИАНКЕ

Российын калык артисткаже Екатерина Васильева шукерте огыл үп пүчмө йўлам – монах постригым – эртен. Юмылан ўшанымаш да черкыш коштмо шотышто шке шонымыжым тудо Интернетысе Православный странициште луктын каласен:

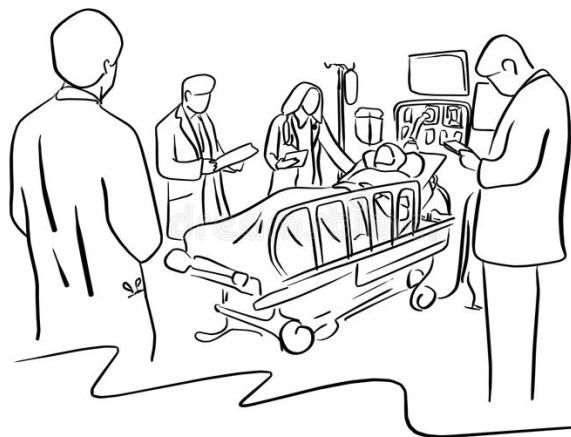
– Ёшанеда, ода ўшане – храмыш кайыза! Ёшаныдыме ег-шамычын чушлымыштым ида колышт. «Черкыш коштмо ок кўл, вет Юмо мемнан чоныштына ила» манше-шамычын ойыштымат шотыш ида нал. Еным огыл, шкендам колыштса, мом шўмда шижтара – тудым.

Христиан илыш пеш шўлыккан манын ойлышат улыт докан? Уке, тудо шўлыккан огыл, а илыше да пиалан. Мемнан дене кажне кечын пайрем! Ик палымем икана йынгыртен ойла: «Тендан Кугечыдам ужым. Ну и мо вара? Нимогай куанымат шым шиж». А весе гын Кугече службо гыч шўм йывыртен лектын, вет Кугече – чыла пайрем деч кугу Пайрем! Тиде чон куаным шижаш манын, храмыш ончылгоч удам шонен огыл, а почылтшо шўм дене толаш кўлеш. Те чыланат православный элыште шочында, православный культур йогынышто кушкында, тудын лишыл

улмыжым чонда садак шижеш. Шочмо элым тўжем ий кучышо тиде рўдō тугаяк пентгыде кодын. Элна православный лийын да ончыкыжымат тыгаяк кодеш. Кайыза храмыш, тушто те Юмын мом тендан деч вучымыжым пален налыда. Тидым те вашке шижыда, вет христиан писатель, философ да богослов Тертуллиан ойлен: «Айдемын чонжо пўртўс пуымо денак христианке». Кōргыштыда эркын дене духовный умылымаш рашемеш. Ёшаныдыме ег-шамычын шояшт почеш ида кае, шке илышдам Юмо дене кылдыза!

Куанен чиялтена

ТАРВАНЕ КОРНЫШ, КУАНАН

- Эмлымверыш верештым шошым,
- Родо-тукумем ойгандарен.
- Илаш-колаш илыш верч кучедальым,
- Шүртö мучашыште тудо кечен...
- Вес тўня гыч Киямат толын перныш,
- Колышо авам, ковам, изам,
- Нунат шўрангыштыч пеленже –
- ЮМЕМЖЕ кодыш арален!
- Киносўрет гай ужым илышемем:
- Вот школышко йоча мый куржталам,
- Кугу лиймек, олаш лектын кудальым,
- Тунемым чулымын, чыла палаш тыршен.
- Ешна кугу, иза-шўжар-влак ылыч,
- Польшым вученыт мый дечем.
- Вуйым шым шупш: кертмемак семын
- Ялышке «чонгештылын» польшем...
- «Ачат колен» ман возыман кагазым
- Мый кидыш нальым, шўм ишалт корштен.
- Шукат ыш лий, адак ойган уверым
- Мыланем кондышт: «Ават каен».
- Изам ешанге, пиалым муыч коктын,
- Посна сурт-печым погышт пелаш ден.
- А мыйын кидешем ныл шочшо-шўжар кодо.
- Манаш лиеш, аваштым алмаштем...
- Вашлийым качым, тарватышна сўаным,
- Лийым тыманмеш оръен.
- Шым керт шке шочшылан мый куаналын,
- Пўрымаш кодале ойырен.
- Улам ава, ака, кока, кова мый
- Шўжарем-влаклан, тыгакак пелашем.
- «Курска, ача, коча, чўчў» манмылан
- Тудо ила пешак кугешнен...
- Эмлызе пўръен йўкеш помыжалтым:
- «Шем вийым кертна ме поктен колтен,
- А ынде, шўжарем, виет погалын,
- Тарване корныш куанен.
- Ты корно пиалан, тазалык корно,
- Ешет дене илаш келшен!»
- Коране мый дечем шем шучко чер,
- Господьын полшымо ўшан ден!
- Каваште сылне кече, пеш чевер,
- А мые шижым илыш ямым!

ЙОДЫШ-ВАШМУТ

Салам лийже. Каласыза, пожалуйста, йочам православный лўм дене гына лўмдаш лиеш мо? Мутлан, мый ўдыремлан Алиса лўмым пуынем? Тыгай лўм дене тынеш пуртат мо?

Татьяна.

Поро жапет лийже, Татьяна. Ўдыретлан шочмекыже вигак православный лўмым пуэт гын, мутат уке, сайрак лиеш. Шонен пыштымет семын лўмдет гынат, тынеш пуртымо годым тудлан православный лўмым пуат, мутлан, Александром. Черке илышыште тудо тиде лўман илаш тўналеш. Пырчесым подылмо, сулыкшым касарыме, венчалатме годымат лач тынеш пуртымо лўмым ойлышаш!

Нина ЩЕРБАКОВА.
У Торъял район.